

A Szentatya, Ferenc pápa üzenete az 54. tömegtájékoztatási világnap alkalmából

„Elbeszélheted majd gyermekeidnek és unokáidnak” (Kiv 10,2).
Az élet történeté válik

A Tömegtájékoztatás Világnapjának idejüzenetét az „elbeszélés” témájának szeretném szentelni, mert azt hiszem, hogy ha nem akarunk eltévedni, akkor olyannyira szükségünk van a jó történetek igazságára, akár a levegőre: olyan történetekre, amelyek építenek és nem rombolnak, történetekre, amelyek segítenek megtalálni a gyökereinket és megadni az erőt ahhoz, hogy együtt előre tudjunk haladni. A minket körülvevő hangok és üzenetek zűrzavarában szükségünk van egy emberi történetre, amely nekünk és rólunk szól és a bennünk lakozó szépségről beszél. Egy történetre, amely a világot és az eseményeket szelíden szemlélve képes értelmezni, ami elbeszéli, hogy mindnyájan egy élő szövet részei vagyunk, és ami megmutatja, hogy a szálak, amelyek összekötnék minket, milyen szorosan fonódnak össze.

1. Történeteket szöni

Az ember mesélő lény. Kiskorunk óta éhezünk a történetekre, éppúgy, ahogy a táplálékra. Legyen szó mesékről, regényekről, filmekről, dalokról vagy hírekről: a történetek befolyásolják az életünket, még akkor is, ha ennek nem is vagyunk tudatában. Gyakran a bennük szereplő karakterek és történetek alapján döntünk arról, hogy mi a helyes és mi a rossz. A történetek formálnak minket, alakítják meggyőződésünket és viselkedésünket, segíthetnek megérteni és megfogalmazni, hogy kik is vagyunk.

Az ember nemcsak az egyetlen olyan élőlény, akinek ruházatra van szüksége, hogy sebezhetőségét eltakarja (vö. Ter 3,21), hanem az egyetlen is, akinek elbeszélnie kell, hogy történetekbe kell „öltöznie”, hogy megőrizze életét. Nemcsak ruhákat szövünk, hanem történeteket is: emberi képesség az, hogy *szövegetek* és *szövegeket* szöjjön. A történetek mindig közös „szövőszéken” születnek, és mindig olyan hősöket állítanak elénk, akik legyenek egészen hétköznapiak, egy álm után eredve nehéz helyzetekkel birkóznak meg és megküzdnek a gonosszal, mindvégig egy bátorságot adó erőtől hajtva: ez pedig a szeretet ereje. Elmerülve e történetekben hősies motivációkra találhatunk, amelyek minket is segítenek szembenézni az élet kihívásaival.

Az ember mesélő lény, mivel fejlődő lény, olyan, aki felfedezi magát a mindennapi élet szövetében és gazdagodást talál benne. Elbeszélésünk azonban már a kezdetektől veszélyben forog, mivel a gonosz mindenütt meglapul a történelemben.

2. Nem minden történet jó

„Ha ebből eszel, akkor olyan leszel, mint az Isten” (vö. Ter 3,5). A kígyó kísértése csomót köt a történelem szövetének szálaira, amit nehéz kibontani. „Ha ezt vagy azt megszerzed, akkor ez leszel, akkor el fogod érni...” – suttogja a fülünkbe még ma is, és ez az úgynevezett kizsákmányolási célú storytelling. Hány és hány történet kábít minket, hiteti el velünk, hogy a boldogság érdekében egyre többet és többet kell fogyasztanunk és birtokolnunk. Már észre sem vesszük, hogy mennyire vágyunk a pletykákra és locsogásra, hogy mennyi erőszakot és hamisságot fogyasztunk. A kommunikáció szövőszékei gyakran nem konstruktív történeteket hoznak létre, amelyek összetartják a társadalmi kapcsolatokat és a kultúra szövetét, hanem pusztító és provokatív történeteket, amelyek az együttélés sérülékeny szálait elkoptatják és szétszakítják. Ellenőrizetlen információk gyűjtésével, a banális és manipuláló mondatok ismételtetésével, a gyűlöletbeszéd terjesztésével a többi embernek nem továbbszójjuk a történetét, hanem megfosztjuk méltóságától.

Bár azok a történetek, amelyek ilyen céllal születtek vagy a hatalomgyakorlást szolgálják, rövid életűek, a jó történetek képesek leküzdeni a tér és az idő korlátait. Képesek évszázadok óta időszerűek lenni, mert táplálják az életet. Egy olyan korban, amikor a hamisítás művészete egyre kifinomultabb lesz és hihetetlen szintre jutott (deepfake), bölcsességre van szükségünk, hogy a gyönyörű, igaz és jó történeteket befogadjuk és elbeszéljük, és bátorságra, hogy a hamis és rosszindulatú történeteket elutasítsuk. Végül pedig türelemre és a megkülönböztetés képességére, hogy újra felfedezzük azokat a történeteket, amelyek segítenek, hogy ne veszítsük el a fonalat korunk zűrzavarában; a történeteket, amelyek újra napvilágra hozzák létezésünk igazságát – a mindennapi élet gyakran figyelmen kívül hagyott hősiességében is.

3. *A történetek Története*

A Szentírás a történetek Története. Hány és hány eseménnyel, néppel és emberrel találkozunk benne! A kezdetektől élénk tárja az egy Istent, aki teremtő és egyúttal elbeszélő is: kimondja Szavát és a dolgok létrejönnek (vö. Ter 1). Szavával hívja létbe Isten a dolgokat, majd a teremtés csúcspontjaként megteremti a férfit és az asszonyt, mint szabad beszélgetőpartnereit, akik vele együtt alkotják tovább a történetet. Az egyik zsoltárban a Teremtőhöz így szól a teremtmény: „Te alkottad belsőmet, anyám méhében te szótted a testem. Áldalak, amiért csodálatosan megalkottál, és amiért csodálatos minden műved (...) létem soha nem volt rejtve előtted. Amikor a homályban keletkeztem, és a föld mélyén elindult életem” (Zsolt 139,13–15). Nem születünk késznek – mindig „szóttnek” és „kötöttnek” kell lennünk. Az életet arra kaptuk, hogy továbbszójjuk azt a meglepő csodát, amik vagyunk.

Ebben az értelemben a Biblia Isten és az emberiség nagy szerelmi története, amelynek Jézus áll a középpontjában. Az ő történetében teljeseedik be Isten szeretete az ember iránt és jut el ugyanakkor az ember szerelmi története az Istennel való beteljesedéshez. Tehát nemzedékről nemzedékre arra hivatott az ember, hogy elmesélje és emlékezetében rögzítse e *történetek Történetének* legfontosabb eseményeit, amelyek alkalmasak arra, hogy feltárják a történesek értelmét.

Ennek az üzenetnek a címe a Kivonulás könyvéből származik, ez az az alapvető bibliai elbeszélés, amely leírja, hogy Isten miként avatkozott be népének történetébe. Amikor Izrael rabszolgává tett fiait Istenhez kiáltottak, meghallgatta őket és megemlékezett róluk: „Isten meghallotta panaszukat, és Isten megemlékezett az Ábrahámmal, Izsákkal és Jákobbal kötött szövetségről. Jóakaratóan tekintett le Izrael fiaira és felismerte” (Kiv 2,24–25). Istennek a szövetségről való megemlékezése a jelek és csodák által a rabságból való megszabaduláshoz vezet. És ezen a ponton Isten kinyilatkoztatja Mózesnek e jelek jelentését: „Elbeszélheted

majd gyermekeidnek és gyermekeid gyermekeinek (...) milyen csodákat vittem végbe közöttük, így megtudhatjátok, hogy én vagyok az Úr” (Kiv 10,2). A Kivonulás tapasztalata azt tanítja nekünk, hogy Isten felismerése mindenekelőtt úgy közvetíthető, ha az ember nemzedékről nemzedékre továbbmondja, Isten miként mutatta és mutatja meg jelenlétét. Az élet Istene az élet elbeszélése által közli magát.

Maga Jézus nem elvont beszédekben tanít Istenről, hanem példázatokban, rövid, a mindennapi életből vett elbeszélésekkel. Ezekben az élet történeté válik – majd a hallgató számára a történet életté válik: a történet behatol mindazok életébe, akik hallgatják és átalakítja őket.

Nem véletlen tehát, hogy az evangéliumok is történetek. Nemcsak tájékoztatnak Jézusról, hanem „át is alakítanak”,¹ Jézushoz hasonlóvá tesznek minket: az evangélium arra hívja az olvasót, hogy részesüljön Jézus hitében és ossza meg az Ő életét. János evangéliuma elmondja, ahogy a per excellence Elbeszélő – a Logosz, az Örökkévaló Ige – elbeszéléssé lett: „az Egyszülött Isten nyilatkoztatta ki, aki az Atya ölen van” (Jn 1,18). Az „elbeszélés” kifejezést használtam, mert az eredeti *exeghésato* kifejezés lefordítható mind a „kinyilatkoztatni”, mind pedig az „elmondani” kifejezéssel. Isten személyesen „beleszötte magát” emberségünkbe és ezzel új módszert tanított arra, hogy továbbszöjünk történetünket.

4. Egy történet, amely megújul

Krisztus története nem a múlt öröksége, hanem a mi történetünk és még mindig aktuális. Ez megmutatja nekünk, hogy Isten annyira a szívében viseli az embert, a testünket, a történetünket, hogy maga is emberré, testté és történetté vált. És azt is elmondja, hogy nincsenek jelentéktelen, „kicsi” emberi történetek. Mivel Isten történeté lett, bizonyos értelemben minden emberi történet isteni történet. Az Atya minden egyes ember történetében felismeri Fiának a földre ereszkedését. Minden emberi történet megfoszthatatlan méltósággal rendelkezik. És ezért az emberiség megérdemli azokat a történeteket, amelyek megfelelnek szintjének, annak a szédítő és lenyűgöző magasságnak, amelyre Jézus minden embert meghívott.

„Meglátszik rajtatok, hogy Krisztus levele vagytok – jegyezte meg Szent Pál –, amelyet mi írtunk, nem tintával, hanem az élő Isten Lelkével, nem is kötáblára, hanem az élő szív lapjaira” (2Kor 3,3). A Szentlélek, Isten szeretete ír bennünk. És általa, hogy bennünk ír, megszilárdítja bennünk a jót és emlékeztet rá. A latin kifejezés: *recordatio*, vagyis emlékezés, azt jelenti: a szívben (latinul *cor*) hordozni, a szívbe írni. A Szentlélek ereje által minden történet, még a legelfelejtettebb is, még a leggöribb vonalakon írtnak tűnő is inspirációt találhat mint az evangélium mellékletként újjászületett remekmű. Mint Szent Ágoston Vallomásai. Mint Szent Ignác „A zarándok”-ja. Mint a Gyermek Jézusról nevezett Szent Teréztől az Egy lélek története. Mint Manzonitól A jegyesek vagy Dosztojevszkijtől a Karamazov testvérek. És mint számtalan más történet, amely csodálatos módon állította elénk Isten szabadságának az emberrel való találkozását. Mindannyian ismerünk különféle történeteket, amelyek az evangélium illatát árasztják, és amelyek tanúságot tesznek az életet átalakító szeretetről. Ezek a történetek azt kívánják, hogy bármikor, bármilyen nyelven, bármilyen módon adjuk is tovább, beszéljük el és keltsük életre őket.

¹ Vö. XVI. Benedek pápa, *Spe salvi* enciklika 2, „a keresztény üzenet nem csak »informatív«, ‘tájékoztató’, hanem »performatív«, ‘átalakító’ volt – azaz az evangélium nemcsak valami tudható dolog közlése; hanem olyan közlés, amely tényeket hoz létre és megváltoztatja az életet”.

5. Egy történet, amely megújít minket

Minden nagy történetben benne van a saját történetünk is. Ha a Bibliát, a szentek történeteit, valamint azokat a szövegeket olvassuk, amelyek képesek voltak az emberek lelkét megvilágosítani és szépségét feltárni, akkor a Szentlélek szabadon írhat szívünkbe, megújítva bennünk annak emlékezetét, hogy kik vagyunk Isten szemében. Ha emlékszünk a szeretetre, amely megteremtett és megváltott minket, ha hagyjuk, hogy a szeretet behatoljon mindennapi történeteinkbe, ha irgalmat szövünk mindennapi életünk szövetébe, akkor valóban új fejezetet nyitunk az elbeszélésben. Akkor már nem a szomorúság és a bánat csapdájában vergődünk, nem vagyunk egy beteg, a szívet megbéklyózó emlékhez kötve. Ha megnyílunk mások előtt, megnyílunk magának az Elbeszélőnek is. Istennek elmondani a történetünket soha nem hiábavaló: még ha az események változatlanok maradnak is, a jelentésük és a nézőpontunk megváltozik. Az Úrnak magunkról beszélni azt jelenti, hogy elfogadjuk irgalmas és szerető perspektíváját saját magunk és mások számára is. Elmondhatjuk neki élményeinket, embereket és élethelyzeteket bízhatunk rá. Istennel együtt újraszöhetjük az élet hálóját, kijavíthatjuk annak lyukait és szakadásait – mennyire szükségünk van erre mindnyájunknak!

Az Elbeszélő szemével – az Egyetlenével, aki teljes rálátással bír – ezután közeledhetünk a főszereplőkhöz: testvéreinkhez, akik mint mi is, szerepet játszanak napjaink történetében. Igen, a világ színpadán ugyanis senki sem statiszta, és mindenkinek a története nyitott a változás lehetőségére. Még ha a gonoszlól kell is beszélnünk, megtanulhatjuk, hogy teret hagyjunk a megváltásnak, a gonoszság közepette is felismerhetjük a Jó dinamikáját és teret adhatunk neki.

Nem a storytelling logikájának követéséről van tehát szó, és nem is arról, hogy magunkat reklámoznánk – ez nem más, mint emlékezés arra és őrzése annak, amik Isten szemében vagyunk; tanúságtétel arról, amit a Szentlélek a szívünkbe ír; kinyilvánítása mindenki számára annak, hogy történetük nagyszerű csodákat tartalmaz. Azért, hogy ezt meg tudjuk tenni, forduljunk egy asszonyhoz, aki méhében szötte Krisztus emberi természetét, és aki – amint az evangélium tanúsítja – egybefont mindent, ami vele történt. Szűz Mária megőrzött mindent és szívében el-elgondolkodott rajta (vö. Lk 2,19). Kérjük az ő segítségét, aki megértette, hogyan lehet a szeretet gyengéd erejével kibogozni az élet csomóit.

Ó, Mária, Asszonyunk és Anyánk, aki méhedben szötte az isteni Szót és életeddel elbeszélte Isten csodálatos tetteit! Hallgasd meg történetünket, őrizd meg a szívedben, és tedd magadévá azokat az elbeszéléseket, amelyeket senki sem akar hallani. Taníts meg minket, hogy felismerjük a történelmet irányító helyes szálakat. Tekints a csomók sokaságára, amelyekbe életünk belegabalyodik, és amelyek emlékezetünket megbénítják. Gyengéd kezed nyomán minden csomó kioldódik. Lélek Anyja, Bizalom Anyja, ösztönözz minket is. Segíts minket, hogy a béke történetét, a jövő történetét alkossuk meg. És mutasd meg nekünk az utat, amelyet együtt járnunk kell.

Rómában, a Lateráni Szent Jánosnál, 2020. január 24-én, Szalézi Szent Ferenc emléknapiján

Ferenc